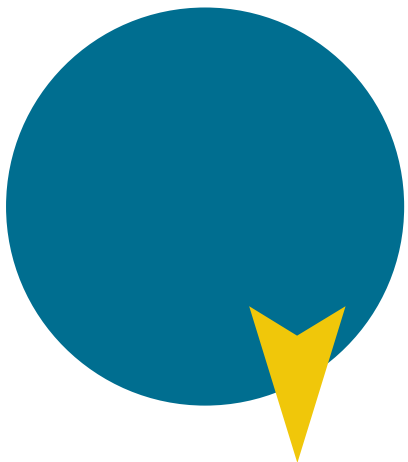

MATRICEA DREPTURILOR DIGITALE & FOAIA DE PARCURS PRIVIND DREPTURILE DIGITALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Documentul a fost elaborat de Asociația Promo-LEX în cadrul Proiectului „CSO Meter: Împuterniciți pentru acțiune”, implementat cu suportul financiar al Uniunii Europene. Proiectul este implementat de Centrul European pentru Dreptul Non Profit (ECNL) și partenerii săi: Centrul de Asistență Anticorupție al Transparency International în Armenia; Asociația Promo-LEX în Moldova; ISAR Ednannia în Ucraina. Conținutul acestuia este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene.

MATRICEA DREPTURILOR DIGITALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În contextul transformării digitale globale, drepturile digitale reprezintă o componentă fundamentală a unei societăți moderne, bazate pe transparență, securitate și acces echitabil la informație. **Matricea drepturilor** oferă o prezentare sistematică a unui set de bază de drepturi digitale aflate la confluența dintre drepturile omului și tehnologiile digitale. Tabelul prezintă o selecție reprezentativă, dar nu exhaustivă de drepturi digitale, menită să pună în evidență definiția și manifestările concrete ale fiecărui drept, precum și temeiurile sale în cadrul normativ internațional. Totodată, sunt prezentate nivelul de recunoaștere și protecție în Republica Moldova, problemele și vulnerabilitățile identificate, precum și instituțiile responsabile de facilitarea și garantarea exercitării acestor drepturi.

Scopul matricei este de a contribui la o viziune comună asupra drepturilor digitale și a situației lor actuale în Republica Moldova, oferind un reper util pentru autorități publice, organizațiile societății civile, mediul academic și partenerii internaționali, în vederea elaborării unor politici coerente și a consolidării cadrului de protecție a acestor drepturi.

Dreptul digital / manifestări ale dreptului	Temeiuri internaționale	Recunoașterea dreptului în Republica Moldova ¹	Probleme și vulnerabilități identificate	Instituții responsabile de facilitarea și protejarea dreptului
<p>1. Dreptul de acces la internet</p> <p><i>Acces universal și egal la internet.</i></p> <p><i>Recunoașterea accesului la internet ca drept fundamental.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Rezoluțiile Consiliului ONU pentru Drepturile Omului privind „Promovarea, protecția și exercitarea drepturilor omului pe Internet” (A/HRC/RES/20/8 2012, A/HRC/RES/26/13 2014, A/HRC/RES/32/13 2016, A/HRC/RES/38/7 2018). Codul european al comunicațiilor electronice Directiva (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului. 	<p>Explicit</p> <p>„Accesul oricărei persoane fizice sau juridice la serviciile de comunicații electronice accesibile publicului este garantat pe întreg teritoriul Republicii Moldova, în condiții nediscriminatorii”.</p> <p>Garantat prin Legea comunicațiilor electronice 72/2025 (art. 3 (1)) (în vigoare de la 01.01.2026), care transpune Codul european al comunicațiilor electronice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Decalaj digital urban-rural tineri-vârstnici. Costuri ridicate pentru categoriile vulnerabile. Infrastructură insuficientă în zonele izolate/rurale. Competiție redusă între furnizori în zonele rurale. Excluziune digitală pentru persoanele în vârstă. Lipsa mecanismelor de subvenționare, costuri inaccesibile pentru grupuri vulnerabile. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ANRCETI. ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ Consiliul Concurenței.

¹ **Explicit** = dreptul este menționat clar și direct în textul legislativ, cu formulări fără echivoc și, de regulă, cu mecanisme de aplicare prevăzute.
Implicit = dreptul nu e menționat expres, dar se deduce din alte prevederi.
Parțial = dreptul e descris, dar nu în întregime / lipsesc unele componente sau mecanisme de aplicare.
Nereglementat = dreptul nu apare nici direct, nici indirect în legislație; nu există temei normativ care să îl recunoască sau să îi ofere protecție.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regulamentul (UE) 2015/2120 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis. ▪ Declarația Comitetului de Miniștri al CoE privind principiile de guvernare a internetului (2011). 	<p>Legea comunicațiilor electronice 241/2007 (art. 3 (1)) (până la 01.01.2026 și parțial până la 10.04.2027).</p>		
<p>2. Dreptul la neutralitatea internetului</p> <p><i>Acces egal pentru toți utilizatorii la conținutul, aplicațiile și serviciile online, fără ca furnizorii de servicii de internet să discrimineze, să blocheze sau să încetinească accesul la anumite resurse digitale.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raportul Raportorului Special pentru libertatea de exprimare A/HRC/35/22 2017. ▪ Regulamentul (UE) 2015/2120 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis. 	<p>Implicit</p> <p><i>Dreptul nu este reglementat direct, dar principiile rețelelor deschise reflectă intenția de neutralitate.</i></p> <p>Legea comunicațiilor electronice 72/2025 nu utilizează termenul „neutralitatea internetului”. Principiile menționate reflectă angajamentul față de un internet deschis și echitabil. Pentru o reglementare explicită a neutralității internetului, ar fi necesare modificări legislative care să includă acest principiu în mod clar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Posibilă prioritizare a traficului². ▪ Posibil Zero-rating³ discriminatoriu. ▪ Blocarea sau încetinirea conținutului. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ANRCETI. ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ Consiliul Concurenței.

2 **Prioritizarea traficului** înseamnă că un furnizor de internet acordă preferință (viteză mai mare, latență mai mică, calitate mai bună) anumitor tipuri de date, aplicații sau servicii, în detrimentul altora.

3 **Zero rating** se referă la practica prin care unii furnizori de servicii de internet nu consumă din traficul de date al utilizatorului atunci când acesta accesează anumite aplicații, platforme sau servicii online. Cu alte cuvinte, traficul pentru acele servicii este „exceptat de la tarificare”, în timp ce accesul la restul internetului consumă din resursa de date.

<p>3. Dreptul de acces la informație online / digitală</p> <p><i>Acces liber, rapid și nediscriminatoriu la date, documente și resurse publice prin mijloace digitale.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 19) ▪ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 10). ▪ Convenția Consiliului Europei privind accesul la documente oficiale (Convenția de la Tromsø, 2009). ▪ Agenda ONU 2030, Obiectivul 16.10 (acces public la informații). 	<p>Explicit-Parțial</p> <p><i>Legea garantează dreptul de acces la informație publică, dar implementarea digitală este incompletă</i></p> <p>Legea privind accesul la informațiile de interes public 148/2023</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Date publice incomplete sau neactualizate. ▪ Indisponibilitatea datelor în format reutilizabil. ▪ Acces limitat pentru persoanele cu dizabilități. ▪ Acces dificil la arhive digitalizate. ▪ Lipsa unui mecanism funcțional de feedback de la cetățeni. ▪ Platformele guvernamentale nu respectă întotdeauna standardele de accesibilitate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Agenția de Governare Electronică. ▶ Cancelaria de stat. ▶ Instituțiile publice subiect al Legii 148/2023.
<p>4. Dreptul la accesibilitate digitală</p> <p><i>Garantarea accesului persoanelor cu dizabilități la tehnologiile și serviciile online.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (art. 9 – accesibilitate, art. 21 – Libertatea de expresie și opinie și accesul la informație). ▪ Directiva UE privind accesibilitatea web (2016/2102) . ▪ Directiva UE privind cerințele de accesibilitate aplicabile produselor și serviciilor (2019). 	<p>Implicit</p> <p><i>(Fragmentată pe domenii, nu ca drept distinct)</i></p> <p>Obligații de accesibilitate pentru servicii publice, inclusiv digital.</p> <p>Prevăzut în Legea cu privire la serviciile publice 234/2021, care impune accesibilitate inclusiv digitală pentru persoanele cu dizabilități.</p> <p><i>„Principiul incluziune și accesibilitate – toate persoanele au dreptul de a beneficia pe deplin de oportunitățile oferite de noile tehnologii pentru a accesa și utiliza serviciile publice, precum și pentru a surmonta dezavantajele sociale, economice și</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Platformele guvernamentale nu respectă standardele internaționale WCAG 2.1 (Web Content Accessibility Guidelines). ▪ Infrastructură și design neadaptate. ▪ Personalul instituțiilor publice nu este instruit pentru a crea conținut accesibil. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

		excluziunea. Prestatorii de servicii asigură condițiile necesare ca persoanele cu necesități speciale, persoanele în vârstă și persoanele din alte grupuri defavorizate să poată utiliza serviciile publice la un nivel comparabil cu cel asigurat celorlalți beneficiari”.		
<p>5. Libertatea de exprimare online</p> <p><i>Libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel prin intermediul tehnologiilor digitale.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 19). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 10). ■ Raportul Special al Raportorului ONU pentru libertatea de opinie și exprimare A/66/290 2011 (despre natura transformată a Internetului și necesitatea de a aplica normele internaționale privind libertatea de exprimare în spațiul digital) și A/HRC/32/38 2016 (despre interacțiunea dintre exprimarea online, securitatea digitală și supravegherea, evidențiind impactul acestor factori asupra libertății de exprimare). ■ Rezoluțiile Consiliului ONU pentru Drepturile Omului privind Promovarea, protecția și exercitarea drepturilor omului pe Internet (A/HRC/RES/20/8 2012, A/HRC/RES/26/13 2014, A/HRC/RES/32/13 2016, A/HRC/RES/38/7 2018); (libertatea de exprimare este protejată online la fel ca offline) 	<p>Implicit</p> <p><i>Legea garantează libertatea de exprimare generală, însă nu reglementează explicit mediul digital; Dreptul se aplică online prin extensie interpretativă.</i></p> <p>Protejată prin Constituție (art. 32),</p> <p><i>Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.</i></p> <p>Legea cu privire la libertatea de exprimare 64/2010</p> <p><i>art. 3 (1): Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a comunica fapte și idei.</i></p> <p>Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova 174/2018.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Campanii de propagandă și dezinformare în mediul online. ■ Atacuri asupra activiștilor și jurnaliștilor online. ■ Mecanism de blocare a conținutului online netransparent și fără căi de atac. ■ Lipsa unei autorități independente pentru supravegherea deciziilor de moderare. ■ Actorii geopolitici și interni utilizează platformele digitale pentru a influența discursul public și a controla narațiunile dominante. ■ Competențe critice și digitale limitate ale populației. ■ Legislația nu reglementează eficient combaterea dezinformării și a știrilor false în spațiul digital. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Consiliul Audiovizualului. ▶ Ministerul Justiției. ▶ Ministerul Educației și Cercetării. ▶ Serviciul de Informații și Securitate.

			<ul style="list-style-type: none"> ■ Republica Moldova nu dispune de sisteme pentru detectarea și combaterea fenomenelor precum propaganda, știrile false și dezinformarea în mediul digital. ■ Serviciile audiovizuale neliniare și platformele video nereglementate. 	
<p>6. Dreptul la protecția împotriva discursului instigator la ură și a abuzului online</p> <p><i>Presupune siguranța utilizatorilor în mediul digital prin măsuri legale, mecanisme de raportare, protecția victimelor și responsabilitatea platformelor, fără a restrânge nejustificat libertatea de exprimare.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 20) (interzicerea propagandei de ură). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (10 (2)) (limitări justificate). 	<p>Explicit</p> <p><i>Limitările la exprimare pentru ură/violență sunt prevăzute în legislație și aplicabile online</i></p> <p>Legea cu privire la libertatea de exprimare 64/2010</p> <p><i>Ar. 3 (5) Garanțiile privind libertatea de exprimare nu se extind asupra discursurilor care incită la ură sau la violență</i></p> <p>Constituția (art. 32), Codul Contravențional (art. 52 al. 3 Campanii electorale, art. 70/1 Incitare la discriminare), Codul Penal (art. 140 Propaganda războiului, art. 346 Instigare la acțiuni violente pe motive de prejudecată), Codul Serviciilor Media Audiovizuale, interzic și pedepsesc discriminarea sau discursul instigator la ură.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Răspândirea discursului de ură. ■ Actorii geopolitici și interni utilizează platformele digitale pentru a influența discursul public și a controla narațiunile dominante. ■ Concurenții electorali utilizează masiv online discursul de ură și instigarea la discriminare ca armă politică. ■ Nu există o jurisprudență stabilă de atragere la răspundere contravențională a persoanelor. ■ Nu există interes din partea categoriilor vizate de a depune plângeri și a persevera cu procesele judiciare. ■ Doxxing⁴. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Inspectoratul General al Poliției. ▶ Consiliul Audiovizualului. ▶ Procuratura Generală. ▶ Instanțele de judecată. ▶ CSM.

4 **Doxxing** - publicarea sau divulgarea intenționată a informațiilor personale sau de identificare ale unei persoane (nume, adresă, număr de telefon, date bancare, conturi online etc.), fără consimțământul acesteia, de obicei cu scop de hărțuire, intimidare sau șantaj.

<p>7. Libertatea de asociere online</p> <p><i>Exercitarea liberă și nediscriminatorie a dreptului de a crea, adera și participa la grupuri și organizații prin mijloace digitale.</i></p> <p><i>Digitalizarea formalităților de înregistrare și raportare.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 22). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 11). ■ Rapoartele ONU privind drepturile de asociere și întrunire online A/HRC/20/27 (2012) (despre faptul că „asociere” se referă și la asociațiile online și A/HRC/41/41 2019 (despre provocările și oportunitățile libertății de asociere în era digitală). ■ Rezoluția Adunării Generale a ONU A/RES/73/173 2018 (privind promovarea și protejarea libertății de întrunire și asociere online). 	<p>Implicit</p> <p><i>Dreptul de asociere este garantat, însă nu există norme clare dedicate exercitării acestuia în mediul digital</i></p> <p>Constituția (art. 42), Legea cu privire la organizațiile necomerciale 86/2020</p> <p><i>Asociațiile (inclusiv digitale) nu au obligația de înregistrare</i></p> <p>Art. 8 al. 1 (a) Legea 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali (documentele de înregistrare pot fi depuse electronic).</p> <p><i>Rapoartele financiare sunt depuse online (ONG17, situația financiară, alte raportări specifice).</i></p>	<p>Privind asociațiile digitale:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Nu există un cadru juridic clar care să reglementeze libertatea de asociere online. <p>Privind procedurile digitale aplicabile asociațiilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Înregistrarea organizațiilor necomerciale online încă nefuncțională pe deplin (lipsă flux complet de înregistrare digitală (Procesul de înregistrare a organizațiilor necomerciale la ASP necesită prezență fizică, chiar repetată). ■ Registrul de Stat al Unităților de Drept (necomerciale) încă nefuncțional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Justiției. ▶ Agenția Servicii Publice. ▶ Ministerul Finanțelor.
---	---	--	--	--

<p>8. Libertatea de întrunire digitală</p> <p><i>Exercitarea liberă și nediscriminatorie a dreptului de a organiza și participa, prin mijloace digitale, la întruniri și adunări (inclusiv proteste, campanii și petiții digitale).</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 21). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 11). ■ Comentariul General nr. 37 al Comitetului ONU pentru Drepturile Omului (2020) prevede că întrunirile pașnice sunt protejate și online (<i>indiferent unde au loc: în aer liber, în spații închise și online, în spații publice sau private; ori într-o combinație a acestora</i>). ■ Rezoluția Adunării Generale a ONU A/RES/73/173 2018 (privind promovarea și protejarea libertății de întrunire și asociere online). 	<p>Nereglementat</p> <p><i>Nu există reglementări specifice pentru întrunirile online. Dreptul de a organiza evenimente digitale sau proteste nu este clar protejat.</i></p>	<p>Privind întrunirile fizice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Utilizarea nereglementată a tehnologiilor de supraveghere (drone, Tehnologii de Recunoaștere Facială, alte sisteme care permit utilizarea datelor cu caracter personal). <p>Privind întrunirile digitale:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Lipsa reglementării clare a întrunirilor digitale; (Lipsa protecției juridice pentru organizatorii întrunirilor online). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Inspectoratul General al Poliției. ▶ Ministerul Justiției. ▶ Agenția de Guvernare Electronică.
<p><i>Utilizarea tehnologiilor digitale pentru desfășurarea întrunirilor fizice.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rezoluția Consiliului ONU pentru Drepturile Omului 38/11 (2018) privind dreptul la întruniri pașnice, inclusiv digitale. 		<ul style="list-style-type: none"> ■ Platforme nesigure pentru petiții/proteste. ■ Risc de supraveghere nejustificată a participanților. ■ Autoritățile publice nu sunt pregătite pentru gestionarea protestelor digitale. 	

<p>9. Dreptul la participare digitală</p> <p><i>Participarea cetățenilor la procese decizionale democratice prin platforme digitale.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 25). ■ (CoE) Recomandarea CM/Rec(2009)1 privind democrația electronică (e-democrația). 	<p>Implicit</p> <p><i>Nu există un drept consacrat legal; participarea digitală se realizează prin platforme de consultare, fără garanții legale.</i></p> <p>Legea privind transparența în procesul decizional 239/2008 are scopul să asigure participarea directă a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Lipsa platformelor digitale de consultare la nivel local și la nivel parlamentar. ■ Opțiuni limitate de participare digitală ale platformei particip.gov.md. ■ Încredere scăzută în procesele digitale. ■ Participare redusă. ■ Consultări cu impact limitat. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Cancelaria de Stat. ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ Agenția de Guvernare Electronică. ▶ APL 1 și 2.
<p>10. Drepturi electorale (digitale)</p> <p><i>Extinderea în mediul online și prin mijloace electronice a drepturilor fundamentale legate de alegeri.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 25). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (Protocolul nr. 1, art. 3). ■ (CoE) Recomandarea CM/Rec(2017)5 privind standardele electorale în era digitală. 	<p>Parțial</p> <p><i>Dreptul de vot este reglementat, dar votul online și participarea digitală nu au reglementare completă.</i></p> <p>Codul Electoral.</p> <p><i>Sistemul informațional automatizat de stat „Alegeri” (transparența procedurilor, evidența participării, obținerea datelor, colectare, distribuire și transmitere a informațiilor, dezvoltării și al uniformizării proceselor electorale).</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vulnerabilități de securitate. ■ Riscuri de securitate cibernetică ridicate. ■ Lipsa transparenței în procesul de digitalizare electorală. ■ Manipularea informației. ■ Lipsa cadrului legal pentru vot online. ■ Lipsa unui sistem sigur de vot electronic. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Justiției. ▶ Comisia Electorală Centrală. ▶ Agenția de Guvernare Electronică.

<p>11. Dreptul la un proces echitabil / Accesul digital la justiție.</p> <p><i>Dreptul la un proces echitabil și la acces efectiv la justiție (inclusiv la dosare și procedurile judiciare), prin utilizarea instrumentelor digitale.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 14). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 6). ■ (CoE) Carta etică europeană privind utilizarea inteligenței artificiale în sistemele judiciare (2018). 	<p>Parțial</p> <p><i>Dreptul este recunoscut, dar implementarea digitală este incompletă și inegală.</i></p> <p><i>Platforma e-dosar e creată dar nu se bucură de o recunoaștere mare.</i></p> <p><i>Sunt implementate tehnologiile informaționale pentru videoconferințe, mai cu seamă cu persoanele deținute.</i></p> <p><i>Nu toate procesele permit acces online complet și securizat (de ex: audierea martorilor aflați în afara țării).</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sistemele informatice din justiție fragmentate. ■ Competențe limitate ale judecătorilor și avocaților în domeniul drepturilor digitale și tehnologiilor digitale, în general. ■ Recunoaștere limitată a semnăturii electronice. ■ Lipsa unui interes față de platformele e-dosar scăzut în rândul avocaților. ■ Acces inegal la internet și la echipamente digitale, ceea ce limitează participarea la procesele digitalizate. ■ Lipsa unui cadru clar pentru protecția probelor digitale (autenticitate, integritate, admisibilitate). ■ Durata excesivă privind digitalizarea dosarelor existente și lipsa arhivării electronice unificate. ■ Incompatibilități între platformele naționale și instrumentele UE / internaționale pentru cooperarea judiciară transfrontalieră. ■ Insuficiența mecanismelor de asistență tehnică pentru justițiabili (ghiduri, suport tehnic, centre de asistență digitală). ■ Insuficiența resurselor financiare în scopul modernizării și dezvoltării serviciilor digitale. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Justiției. ▶ Consiliul Superior al Magistraturii. ▶ Agenția de Guvernare Electronică. ▶ Agenția Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească.
--	---	--	---	--

<p>12. Protecția datelor cu caracter personal</p> <p><i>Dreptul persoanei de a controla colectarea, stocarea și utilizarea datelor personale în formă digitală.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ (UE) Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR – 2016/679). 	<p>Explicit</p> <p><i>Drepturile și obligațiile operatorilor de date sunt definite clar în lege, cu standarde inspirate de GDPR.</i></p> <p>Reglementată prin Legea privind protecția datelor cu caracter personal 133/2011.</p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 195/2024 care transpune standarde GDPR.</p> <p><i>„Orice persoană fizică are dreptul la respectarea vieții sale private în legătură cu prelucrarea datelor cu caracter personal care o privesc”.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Breșe de securitate frecvente. ■ Lipsa de transparență a companiilor în gestionarea datelor. ■ Lipsa culturii organizaționale privind protecția datelor. ■ Securitate informatică scăzută la unele instituții publice. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. ▶ CERT-GOV-MD / STISC.
<p>13. Protecția confidențialității digitale</p> <p><i>Dreptul persoanei de a controla accesul la comunicările și informațiile sale în mediul digital, inclusiv pe internet, rețele sociale, aplicații de mesagerie și platforme online.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 17). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 8). ■ Rezoluția Adunării Generale a ONU A/RES/68/167 (2013) privind dreptul la viață privată în era digitală. 	<p>Parțial</p> <p><i>Normele există, dar aplicarea și supravegherea colectării datelor personale sunt insuficiente, iar educația cetățenilor în domeniu este redusă.</i></p> <p><i>Drepturile și obligațiile operatorilor de date sunt definite clar în lege, cu standarde inspirate de GDPR.</i></p> <p>Reglementată prin Legea privind protecția datelor cu caracter personal 133/2011.</p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 195/2024 care transpune standarde GDPR.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Colectarea excesivă de date personale de către agenți economici. ■ Partajarea datelor fără consimțământ de către agenți economici. ■ Scurgeri de date personale în spațiul public. ■ Sancțiuni rare pentru companiile care încalcă confidențialitatea. ■ Educația precară a populației privind protecția confidențialității datelor personale. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. ▶ Ministerul Afacerilor Interne. ▶ Companiile naționale de telecomunicații.

<p>14. Dreptul la respectarea vieții private și de familie (online)</p> <p><i>Dreptul persoanei de a-și păstra în mediul digital intimitatea și autonomia în viața personală și familială.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (art. 17). ■ Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 8). ■ Raportul Înaltului Comisar ONU pentru drepturile omului privind viața privată în era digitală A/HRC/27/37 (2014). 	<p>Parțial</p> <p><i>Legea prevede protecția generală a vieții private, dar aspectele digitale (profilare, monitorizare, recunoaștere facială) nu sunt acoperite integral.</i></p> <p>Reglementată prin Legea privind protecția datelor cu caracter personal 133/2011.</p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 195/2024 care transpune standarde GDPR, are scopul de a asigura protecția dreptului la viața intimă, familială și privată, în legătură cu prelucrarea datelor cu caracter personal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Interceptări abuzive ale comunicațiilor. ■ Absența transparenței în utilizarea datelor de supraveghere. ■ Supraveghere excesivă din partea instituțiilor de forță. ■ Lipsa mecanismelor independente de monitorizare și control. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. ▶ SIS.
<p>15. Dreptul de a fi uitat</p> <p><i>Posibilitatea de a solicita ștergerea sau anonimizarea datelor personale din mediul online, în anumite condiții (atunci când nu mai sunt necesare sau prelucrarea lor este nejustificată).</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ (UE) Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR – 2016/679) (art. 17). 	<p>Explicit - Parțial</p> <p><i>Dreptul de a fi uitat este transpus, dar nu este acoperit integral la nivelul de detaliu și protecție existent în GDPR și jurisprudența europeană.</i></p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 195/2024 (în vigoare din 2026), Secțiunea 3 Rectificare și ștergere, prevede drepturile la ștergerea, rectificarea, restricționarea prelucrării sau a dreptului de a se opune prelucrării datelor.</p> <p><i>Persoana vizată are dreptul de a obține din partea operatorului ștergerea, fără întârzieri nejustificate, a datelor cu caracter personal care o privesc, în anumite condiții.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Dificultăți practice de eliminare a datelor. ■ Proceduri lente. ■ Lipsă mecanisme de supraveghere. ■ Nu sunt dezvoltate mecanisme clare pentru asigurarea efectivă a ștergerii în mediul online (linkuri, copii cache, motoare de căutare). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. ▶ Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică (STISC) / Centru guvernamental de reacție la incidente de securitate Cibernetică (CERT Gov MD).

<p>16. Dreptul la portabilitatea datelor</p> <p><i>Posibilitatea de a primi, transmite și transfera date personale de la un furnizor de servicii digitale la altul.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (UE) Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR – 2016/679) art. 20. ▪ (ONU/OCDE) Recomandarea OCDE privind îmbunătățirea accesului la date și a partajării acestora (2021). 	<p>Parțial (Explicit din 2026)</p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 133/2011 nu definește acest drept autonom și nu acoperă toate situațiile.</p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 195/2024 (în vigoare din 2026), art. 20. Dreptul la portabilitatea datelor: <i>Persoana vizată are dreptul de a primi datele cu caracter personal care o privesc și pe care le-a furnizat operatorului, într-un format structurat, utilizat în mod curent și care poate fi citit automat, și are dreptul de a transmite aceste date altui operator, fără obstacole din partea operatorului căruia i-au fost furnizate datele cu caracter personal în anumite condiții.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lipsa interoperabilității. ▪ Dificultăți tehnice la transferul datelor. ▪ Formate nepoortabile. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. ▶ ANRCETI.
--	---	---	---	---

<p>17. Dreptul la anonimat și criptare</p> <p><i>Posibilitatea de a comunica și accesa informații în mediul digital fără a fi identificată, folosind mijloace de criptare securizate.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Raportul Raportorului Special ONU privind libertatea de opinie și exprimare (2015) (apărarea criptării și anonimatului). ■ (CoE) Declarația privind libertatea de comunicare pe Internet (2003). 	<p>Parțial</p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 133/2011 prevede prelucrarea securizată a datelor, confidențialitatea comunicațiilor electronice; nu menționează explicit criptarea.</p> <p>Legea privind protecția datelor cu caracter personal 195/2024 prevede posibilitatea pseudonimizării și criptării datelor cu caracter personal.</p> <p><i>Criptarea</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Presiune pentru backdoors⁵. ■ Obligații de identificare. ■ Lipsa protecției în fața supravegherii neautorizate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ STISC. ▶ Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.
<p><i>(este necesar în special, pentru apărării drepturilor omului, jurnaliști și protestatari).</i></p>		<p><i>este recunoscută ca măsură de securitate pentru operatori, nu ca drept garantat utilizatorilor.</i></p> <p><i>Legea nu garantează criptarea sau comunicarea anonimă.</i></p>		
<p>18. Dreptul la securitate cibernetică / digitală</p> <p><i>Protecția împotriva atacurilor cibernetice și fraudelor online.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rezoluțiile Adunării Generale a ONU privind dezvoltările în domeniul telecomunicațiilor și securității cibernetice (A/RES/57/239, A/RES/64/211). ■ Convenția CoE de la Budapesta privind criminalitatea informatică (2001). ■ Directiva UE NIS2 privind măsuri pentru un nivel comun ridicat de securitate cibernetică în Uniune (2022). 	<p>Explicit</p> <p><i>Cadru legal dedicat securității cibernetice</i></p> <p>Legea privind securitatea cibernetică 48/2023</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vulnerabilități în infrastructură. ■ Lipsa educației pentru securitate online. ■ Atacuri cibernetice asupra instituțiilor și cetățenilor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Agenția pentru Securitate Cibernetică. ▶ CERT-GOV-MD. ▶ Inspectoratul General al Poliției. ▶ SIS.

⁵ **Backdoor** - o vulnerabilitate intenționat lăsată în software sau hardware, care permite accesul neautorizat la date, inclusiv la mesaje criptate.

<p>19. Inteligența Artificială</p> <p>Aplicarea AI în servicii publice și private.</p> <p>Crearea unui cadru etic pentru utilizarea AI.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Convenția-cadru a CoE privind inteligența artificială, drepturile omului, democrația și statul de drept 2024. ▪ Legea UE privind Inteligența Artificială (EU AI Act) (2024). 	<p>Nereglementat (specific)</p> <p><i>Nu există legislație specifică privind AI; doar norme generale privind protecția datelor și nondiscriminarea se aplică.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Risc de discriminare prin algoritmi. ▪ Lipsa mecanismelor de control democratic asupra folosirii AI în sectorul public. ▪ Decizii automate netransparente. ▪ Lipsa legislației privind AI. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ Agenția de Guvernare Electronică.
<p>20. Dreptul la transparența algoritmică</p> <p>Informarea despre modul în care algoritmii influențează accesul la informații sau deciziile automatizate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Legea UE privind Inteligența Artificială (EU AI Act) (2024). ▪ Regulamentul 2022/2065 privind o piață unică pentru servicii digitale (Digital Services Act) (2022). ▪ (CoE) Ghidul CEPEJ privind IA și transparența (2018). 	<p>Nereglementat</p> <p><i>Nu există reglementări clare privind auditul algoritmilor sau explicarea deciziilor automatizate.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „Black box” algoritmic. ▪ Discriminare. ▪ Lipsă audit. ▪ Decizii automate netransparente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării. ▶ Agenția de Guvernare Electronică.

FOAIA DE PARCURS PRIVIND DREPTURILE DIGITALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Republica Moldova, a făcut progrese semnificative în procesul de digitalizare: *acoperirea 4G* în țară a atins 98%, au fost digitalizate o mare parte a serviciilor publice, au fost create Centre Unice de Prestare a Serviciilor (CUPS), dezvoltate platforme digitale precum MDelivery, e-Consulate, Mdocs și lansate aplicații noi sau modernizate, dintre care cea mai emblematică este EVO. În paralel au fost desfășurate [campanii de alfabetizare digitală](#). La nivel strategic și legislativ, a fost aprobată [Strategia de Transformare Digitală 2023-2030](#), Republica Moldova a semnat [Convenția-cadru a Consiliului Europei privind IA](#), a lansat [Cartea Albă privind Guvernanța Datelor și Inteligența Artificială](#) pentru orientarea dezvoltării digitale avansate și a adoptat o nouă [Lege privind comunicațiile electronice](#), o nouă [Lege privind protecția datelor cu caracter personal](#), și [Legea privind contractele de furnizare de conținut digital și de servicii digitale](#) care transpun directivele UE relevante. A fost înființată [Agenția de Securitate Cibernetică](#), menită să consolideze protecția infrastructurii digitale și a drepturilor utilizatorilor.

Digitalizarea aduce numeroase oportunități economice și sociale, dar totodată creează un mediu dinamic și complex pentru exercitarea drepturilor și libertăților omului. Această transformare generează provocări legale și practice, adesea rămase fără soluții adecvate. Digitalizarea nu trebuie privită doar ca un proces de modernizare tehnologică, ci și ca un vector de democratizare și consolidare a încrederii dintre stat și cetățeni. Doar prin menținerea unui echilibru între inovație și respectarea drepturilor fundamentale poate fi construită o societate digitală incluzivă și sigură, în care protejarea și promovarea drepturilor digitale reprezintă o responsabilitate asumată și garantată.

Foaia de parcurs privind drepturile digitale este proiectată ca un instrument de orientare pentru instituțiile publice, mediul de afaceri, societatea civilă și mediul academic. Documentul propune un cadru conceptual și linii directoare pentru abordarea provocărilor legate de exercitarea drepturilor omului în mediul digital în Republica Moldova. Prioritățile identificate sunt grupate în patru clustere, fiecare reunind un set de drepturi consacrate deja în legislația internațională și/sau națională (descrise în Matricea drepturilor digitale), precum și o listă de acțiuni corespunzătoare. Foaia de parcurs nu oferă soluții exhaustive, ci evidențiază priorități și direcții de intervenție care necesită analize suplimentare și inițiative de politici dedicate, orientate spre promovarea, protejarea și respectarea drepturilor omului în spațiul digital.

Printre principalele probleme identificate se numără excluderea digitală a grupurilor vulnerabile (persoane în vârstă, persoane cu dizabilități, comunități rurale), răspândirea discursului de ură online, dezinformarea și știrile false, precum și apariția unor forme noi de hărțuire digitală. Acestea se suprapun cu dificultăți legate de accesibilitatea limitată pentru persoanele cu dizabilități, lipsa unei educații digitale uniforme, deficiențele de transparență și participare în procesul decizional, dar și cu riscurile crescânde privind securitatea cibernetică și protecția insuficientă a datelor personale. Totodată, persistă provocări legate de exercitarea libertății de întrunire și asociere în mediul online, participarea publică digitală, accesul la informație și accesul la justiție prin mijloace electronice, precum și garantarea dreptului la viață privată și protecția împotriva abuzurilor sau restricțiilor nejustificate în mediul digital. Asigurarea unui cadru legislativ adaptat noilor tehnologii, inclusiv inteligenței artificiale, precum și dezvoltarea unor programe dedicate de educație și incluziune digitală pentru grupurile vulnerabile, reprezintă condiții pentru garantarea și protejarea drepturilor cetățenilor în spațiul digital.

Scopul Foii de parcurs: Asigurarea în Republica Moldova a unui cadru coerent și eficient de protecție a drepturilor omului în mediul digital, prin promovarea libertăților fundamentale, a securității și a responsabilității actorilor relevanți, astfel încât cetățenii să se bucure de aceleași garanții și în spațiul online ca și în cel offline.

Obiectivul general al Foii de parcurs: Consolidarea protecției și respectării drepturilor digitale printr-un cadru legislativ și instituțional coerent, care să garanteze dezvoltarea infrastructurii digitale, creșterea securității cibernetice și promovarea alfabetizării digitale.

Obiectivele specifice:

- 1) Asigurarea accesului universal și echitabil la internet;
- 2) Protejarea libertății de exprimare în mediul digital, inclusiv prin prevenirea cenzurii excesive sau a restricțiilor nejustificate;
- 3) Consolidarea măsurilor de protecție a datelor personale;
- 4) Creșterea securității cibernetice și protecția împotriva atacurilor informatice;
- 5) Combaterea dezinformării și promovarea educației media și gândirii critice;
- 6) Protejarea libertății de întrunire și asociere în mediul digital;
- 7) Asigurarea dreptului la justiție și proces echitabil în cadrul digitalizării sistemului justiției;
- 8) Dezvoltarea unui sistem transparent și sigur de vot electronic;
- 9) Implementarea educației digitale în toate instituțiile de învățământ;
- 10) Evaluarea impactului inteligenței artificiale asupra drepturilor digitale;
- 11) Implementarea soluțiilor AI cu respectarea principiilor și standardelor drepturilor omului.

Clusterul I. ACCES ȘI INCLUZIUNE DIGITALĂ

Pilon: Acces universal, echitabil și sigur la internet și servicii digitale

Drepturi vizate:

1. Dreptul de acces la internet
2. Dreptul la neutralitatea internetului
3. Dreptul de acces la informație online
4. Dreptul la accesibilitate digitală

Priorități:

- Eliminarea decalajului digital urban-rural și tineri-vârstnici;
- Recunoașterea explicită a neutralității internetului și aplicarea instrumentelor care asigură efectiv acest drept;
- Accesibilizarea platformelor publice pentru persoanele cu dizabilități;
- Asigurarea accesului liber și datelor publice în formate reutilizabile și accesibile.

Acțiuni:

Acces la internet		
1.1	Extinderea infrastructurii broadband în zonele rurale (inclusiv stimulente pentru operatori).	<i>MDED, ANRCETI, Consiliul Concurenței, APL.</i>
1.2	Centre comunitare digitale în localitățile rurale (biblioteci, școli, CUPS) unde cetățenii de toate vârstele pot accesa internet și echipamente.	<i>MDED, MEC, MC, APL.</i>
1.3	Pachet social de conectivitate destinat persoanelor fizice vulnerabile și întreprinderilor/organizațiilor cu venituri reduse, implementat prin subvenții, vouchere sau oferte tarifare standardizate aprobate de ANRCETI, pentru a asigura accesibilitate economică reală	<i>MDED, ANRCETI, MMPS, CC, APL.</i>
1.4	Sprijin pentru persoanele cu dizabilități prin tehnologii asistive și platforme digitale accesibile.	<i>MMPS, MDED, MEC.</i>
1.5	Amendament legislativ pentru prevederea explicită a neutralității internetului.	<i>Parlamentul, MDED, ANRCETI, Consiliul Concurenței, ASC.</i>

Acces la informații		
1.6	Dezvoltarea unui mecanism unic de acces la seturi de date deschise, cu API-uri (Application Programming Interface) standardizate.	AGE, Cancelaria de Stat, MDED.
1.7	Digitalizarea completă a arhivelor publice (locale și naționale).	Agenția Națională a Arhivelor, MEC, AGE, APL.
1.8	Automatizarea procesului de actualizare a datelor publice publicate (obligatoriu).	AGE, Cancelaria de Stat, instituțiile deținătoare de date, ASC.
Accesibilitate digitală		
1.9	Audit de accesibilitate digitală pentru toate platformele instituțiilor publice.	MDED, AGE, OAP, MMPS.
1.10	Asigurarea respectării standardelor de accesibilitate WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) ⁶ de toate platformele și aplicațiile publice.	MDED, instituțiile APC și APL, AGE.
Conștientizarea drepturilor digitale		
1.11	Instruirea autorităților publice locale și naționale în domeniul drepturilor digitale.	Cancelaria de Stat, MDED, AGE, CNDO.
1.12	Stabilirea unui curriculum unificat pentru alfabetizare digitală în toate instituțiile de învățământ.	MEC, Universități.
1.13	Programe naționale de alfabetizare digitală și gândire critică pentru grupurile vulnerabile (cursuri practice, ghiduri simple, voluntariat intergenerațional).	MEC, MDED, MC, APL.
1.14	Identificarea și dezvoltarea alternativelor în accesarea online a serviciilor publice, garantându-le utilizarea tehnologiilor informaționale în condiții de egalitate cu restul beneficiarilor, persoanelor care refuză numărul de identificare de stat (IDNP).	MDED, MJ, AGE, STISC.

6 CDPD, Ghid pentru accesibilitatea web, 2025, <https://cdpd.md/ghid-esential-pentru-un-site-web-accesibil-pentru-persoane-cu-dizabilitati-si-publicul-larg/>

Clusterul II. LIBERTĂȚI ȘI PROTECȚII DIGITALE

Pilon: Protejarea libertăților fundamentale și prevenirea abuzurilor online

Drepturi vizate:

5. Libertatea de exprimare online
6. Protecția împotriva discursului instigator la ură și abuzului online
7. Libertatea de asociere online
8. Libertatea de întrunire digitală

Priorități:

- Combaterea dezinformării și propagandei fără a încălca libertatea de exprimare;
- Asigurarea unui echilibru între libertatea de exprimare, protecția utilizatorilor și responsabilitatea furnizorilor de conținut, fără a restrânge nejustificat libertatea de exprimare;
- Îmbunătățirea mecanismelor de sancționare a discursului de ură online;
- Crearea unui cadru de monitorizare și răspuns din partea structurilor de ordine și securitate publică la amenințările asociate mediului digital care afectează drepturile și siguranța populației;
- Digitalizarea completă a proceselor asociate activității organizațiilor necomerciale (înregistrare, raportare, desemnare procentuală, etc).

Acțiuni:

Libertatea de exprimare online		
2.1	Consolidarea mecanismelor de moderare a conținutului online pentru detectarea și eliminarea rapidă a conținutului dăunător, cu proceduri clare și transparente și posibilitate reală de contestare.	CA, SIS, MDED.
2.2	Extinderea disciplinelor Educația media și Educația digitală în programa școlară pentru dezvoltarea gândirii critice și a culturii de exprimare și consum a informației.	MEC, universități
2.3	Dezvoltarea programelor pentru educația digitală a adulților, funcționari publici, antreprenori, etc.	MEC, MDED, MC.
2.4	Reglementarea serviciilor media audiovizuale neliniare și a platformelor de partajare video.	CA, Parlamentul, MDED
2.5	Implementarea unor mecanisme clare și transparente pentru eliminarea/blocarea conținutului ilegal, cu posibilitatea contestării deciziilor inclusiv prin proceduri judiciare și transparența deciziilor algoritmice.	MJ, instanțele de judecată, CA, AGE.

2.6.	Restricționarea accesului minorilor la conținut care ar putea dăuna dezvoltării psihice și intelectuale ale copiilor, inclusiv instrumente de autentificare disponibile doar adulților.	<i>MJ, CA, MEC, AGE.</i>
Protecția împotriva discursului instigator la ură și abuzului online		
2.7	Dezvoltarea capacității de răspuns a instituțiilor de ordine și securitate publică la amenințările asociate mediului digital care afectează drepturile și siguranța populației (inclusiv protecția copiilor online, prevenirea și combaterea violenței în bază de gen facilitată de tehnologie și amenințărilor asociate întrunirilor digitale).	<i>IGP, SIS, ASC, CERT Gov MD.</i>
2.8	Consolidarea competențelor instituțiilor de ordine publică pentru monitorizarea, detectarea și sancționarea discursului de ură online.	<i>IGP</i>
2.9	Consolidarea competențelor instanțelor în jurisprudența privind discursul de ură online.	<i>CSM</i>
2.10.	Reglementări privind deepfakes, manipularea prin algoritmi și micro-targeting politic.	<i>Parlamentul, CA, MJ, CEC.</i>
Libertatea de asociere online		
2.11	Operaționalizarea Registrului de stat al unităților de drept și a modulelor conexe, care să asigure digitalizarea completă a procesului de înregistrare a organizațiilor necomerciale, organizațiilor sindicale, asociațiilor patronale și partidelor politice să faciliteze digitalizarea serviciilor ASP și eliberarea online a oricăror documente/certificate de înregistrare.	<i>ASP, MJ.</i>
2.12	Funcționalități extinse pentru registru (statutul de utilitate publică și mecanismul de desemnare procentuală).	<i>ASP, MJ, MF.</i>
2.13	Înlocuirea procedurii înregistrării organizațiilor necomerciale pentru a beneficia de desemnarea procentuală, printr-o procedură simplă deschisă tuturor OSC-urilor prin simpla exprimare online a intenției.	<i>MF, ASP.</i>
Libertatea de întrunire digitală		
2.14	Revizuirea regulamentelor și procedurilor privind utilizarea tehnologiilor noi la întruniri pentru alinierea la standarde și protejarea confidențialității.	<i>MJ, SIS, IGP, AGE.</i>
2.15	Asigurarea unui cadru normativ aliniat la standardele de drepturile omului pentru tehnologiile digitale utilizate la întrunirile publice (drone, tehnologii de recunoaștere facială, etc). Garanții împotriva supravegherii nejustificate a participanților la întruniri.	<i>Parlamentul, MJ, SIS.</i>
2.16	Reglementarea întrunirilor online în conformitate cu rezoluțiile ONU. Garanții împotriva blocării și încetinirii (de către autorități, furnizorii și intermediarii de servicii de internet) conexiunii la internet, interferențelor direcționate geografic sau care vizează tehnologii specifice asupra conectivității sau accesului la conținut și confidențialității pentru întrunirile pașnice. Orice restricții privind operarea sistemelor de distribuire a informațiilor trebuie să se conformeze testelor în materie de restricții asupra libertății de exprimare.	<i>Parlamentul, MJ, AGE, MAI.</i>

Clusterul III. PARTICIPARE ȘI DEMOCRAȚIE DIGITALĂ

Pilon: Acces liber și sigur al cetățenilor la viața democratică digitală

Drepturi vizate:

9. Dreptul la participare digitală
10. Drepturi electorale digitale
11. Dreptul la un proces echitabil și acces digital la justiție

Priorități:

- Dezvoltarea / extinderea posibilităților tehnice ale platformelor participative locale și naționale;
- Creșterea transparenței și securității în digitalizarea electorală;
- Dezvoltarea justiției electronice interoperabile și securizate;
- Creșterea eficienței și accesului la justiție prin integrarea soluțiilor tehnologice noi, cu respectarea deplină a principiilor statului de drept, transparenței și drepturilor fundamentale.

Acțiuni:

Participare digitală		
3.1	Modernizarea platformei particip.gov.md cu funcții de feedback vizibil, urmărire a impactului și răspunsuri obligatorii de la autoritățile publice	Cancelaria de Stat, AGE, MDED.
3.2	Dezvoltarea platformelor de consultare publică în procesul decizional.	APL, Cancelaria de Stat, AGE
Drepturi electorale digitale		
3.3	Dezvoltarea votului online și testarea integrării tehnologiilor noi în procesul electoral (proiecte-pilot și audituri independente).	CEC, MJ, SIS, CERT Gov MD, AGE, ASC.
3.4	Securitatea și transparența digitalizării electorale.	CEC, SIS, CERT Gov MD, AGE, MJ, ASC.
Acces digital la justiție		
3.5	Consolidarea și integrarea sistemelor informatice din justiție.	MJ, CSM, AGE, ADJAJ, ASC.

3.6	Crearea de servicii de asistență pentru persoanele fără competențe digitale în procesul de depunere a actelor și consultare a dosarelor	<i>MJ, CSM, ASP</i>
3.7	Recunoașterea și integrarea semnăturii electronice și a e-dosar în toate instanțele.	<i>MJ, CSM, ASP.</i>
3.8	Formarea judecătorilor și avocaților în competențe digitale (tehnologii digitale și drepturi digitale).	<i>INJ, UA.</i>
3.9	Aplicarea soluțiilor de integrare AI în activitatea instanțelor de judecată.	<i>CSM.</i>
3.10	Completarea cadrului legal pentru protecția probelor digitale (autenticitate, integritate, admisibilitate).	<i>MJ, CSM.</i>
3.11	Compatibilizarea platformelor naționale și instrumentele UE / internaționale pentru cooperarea judiciară transfrontalieră.	<i>MJ, CSM.</i>
3.12	Dezvoltarea de mecanisme de asistență tehnică pentru justițiabili (ghiduri, suport tehnic, centre de asistență digitală).	<i>CSM, INJ, UA.</i>
3.13	Identificarea soluțiilor pentru digitalizarea operativă a dosarelor existente și arhivarea electronică unificată.	<i>MJ, CSM, AGE, STISC.</i>

Clusterul IV. VIAȚĂ PRIVATĂ, SECURITATE ȘI TEHNOLOGII EMERGENTE

Pilon: Respectarea vieții private și protecția utilizatorilor într-un mediu digital sigur și transparent

Drepturi vizate:

12. Protecția datelor personale
13. Protecția confidențialității digitale
14. Dreptul la viață privată și familială (online)
15. Dreptul de a fi uitat
16. Dreptul la portabilitatea datelor
17. Dreptul la anonim și criptare
18. Dreptul la securitate cibernetică
19. Inteligența Artificială
20. Dreptul la transparență algoritmică

Priorități:

- Implementarea integrală a legislației privind protecția datelor (post-2026);
- Consolidarea mecanismelor de criptare și anonim pentru utilizatori;
- Crearea unui cadru legislativ pentru AI și transparența algoritmică;
- Educație digitală pentru confidențialitate și securitate cibernetică.

Acțiuni:

Protecția datelor personale	
4.1 Implementarea integrală a legislației GDPR.	CNPDCP, Parlamentul, MJ
4.2 Sancționarea companiilor care încalcă confidențialitatea.	CNPDCP, instanțele de judecată.

4.3	Instituirea unui control parlamentar și independent pentru prevenirea abuzurilor în activitatea de supraveghere și interceptare.	Parlamentul, MJ, OAP, CNPDCP
Protecția confidențialității digitale		
4.4	Campanii de educare și conștientizare privind confidențialitatea datelor.	MDED, MEC, CNPDCP.
4.5	Monitorizarea companiilor private.	CNPDCP, Consiliul Concurenței.
Viață privată și familială (online)		
4.6	Mecanisme independente de control al supravegherii.	Parlamentul, OAP, SIS, CNPDCP.
Dreptul de a fi uitat		
4.7	Crearea unui mecanism rapid pentru exercitarea dreptului de a fi uitat.	CNPDCP, STISC/CERT Gov MD, ASC.
Portabilitatea datelor		
4.8	Elaborarea cadrului pentru portabilitatea datelor și interoperabilitatea între furnizori.	MDED, CNPDCP, ANRCETI, ASC.
Dreptul la anonim și criptare		
4.9	Consolidarea mecanismelor de criptare pentru utilizatori. Oferirea posibilității utilizatorilor de a renunța la cookie-uri în cazul tuturor paginilor web care utilizează acest tip de fișiere.	MDED, STISC/ CERT Gov MD, ASC.
Dreptul la securitate cibernetică		
4.10	Aplicarea Legii securității cibernetică și campanii de educație pentru securitate online.	ASC, STISC/ CERT Gov MD, SIS, IGP.
Inteligența Artificială		
4.11	Ratificarea Convenției-cadru CoE privind AI și elaborarea unei legi naționale privind AI.	Parlamentul, MDED, MJ.
4.12	Elaborarea unui cadru legal pentru utilizarea AI în servicii publice.	MDED, Parlamentul.
4.13	Crearea unui un registru public al algoritmilor AI folosiți de instituțiile publice.	MDED, AGE
4.14	Instituirea unui mecanism independent (consiliu sau formule alternative) de supraveghere și evaluare a utilizării tehnologiilor AI în proiectele majore din sectorul public.	OAP, MJ, MDED.

4.15	Implementarea principiului „privacy by design” și „privacy by default”, conform cărora securitatea și protecția datelor trebuie integrate din faza de proiectare a sistemelor IA, iar prelucrarea datelor să fie restricționată automat la strictul necesar pentru scopul declarat.	<i>Parlamentul, MDED, MJ.</i>
4.16	Reglementarea clară privind documentarea, auditul și controlul continuu al algoritmilor IA pentru garantarea responsabilității și a încrederii publice.	Parlamentul, MDED, MJ.
4.17	Efectuarea unor evaluări de impact asupra protecției datelor (DPIA) riguroase, în special pentru aplicațiile IA cu riscuri ridicate, identificând și anticipând posibilele riscuri asupra drepturilor persoanelor și luând măsuri adecvate de atenuare.	CNPDCP, MDED, MJ
4.18	Asigurarea transparenței decizionale prin explicabilitatea algoritmilor IA, permițând astfel utilizatorilor și persoanelor vizate să înțeleagă deciziile automate și să exercite drepturile prevăzute de GDPR, inclusiv dreptul la contestare.	MDED, AGE, CNPDCP.
4.19	Stabilirea unui control uman efectiv în utilizarea IA, astfel încât deciziile automate să fie verificate și validate de o persoană competentă, prevenind erorile și discriminările automate.	MDED, AGE.
4.20	Protecția datelor personale prin măsuri tehnice de securitate precum criptarea, anonimizarea / pseudonimizarea datelor sensibile, controlul strict al accesului și audituri periodice ale sistemelor IA.	CNPDCP, AGE
<i>Dreptul la transparență algoritmică</i>		
4.21	Auditarea algoritmilor folosiți de instituțiile publice.	<i>MDED, ASC, AGE, OAP.</i>
4.22	Reglementare clară privind deciziile automatizate.	<i>Parlamentul, MJ.</i>

ABREVIERI ȘI ACRONIME

ADJAJ	Agenția Digitalizare în Justiție și Administrate Judecătorească
AGE	Agenția de Governare Electronică
AI	Inteligența Artificială
ANRCETI	Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației
ASC	Agenția pentru Securitate Cibernetică
ASP	Agenția Servicii Publice
CA	Consiliul Audiovizualului
CEC	Comisia Electorală Centrală
CNDO	Consiliul Național pentru Drepturile Omului.
CNPDCP	Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal
CoE	Consiliul Europei
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii.
IGP	Inspectoratul General al Poliției
INJ	Institutul Național al Justiției
MC	Ministerul Culturii
MDED	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MF	Ministerul Finanțelor
MJ	Ministerul Justiției
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
OAP	Oficiul Avocatului Poporului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
SIS	Serviciul de Informații și Securitate
STISC	Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică
CERT Gov MD	Centru guvernamental de reacție la incidente de securitate Cibernetică
UA	Uniunea Avocaților
UE	Uniunea Europeană

www.promolex.md,
str. Petru Movilă 23/13,
MD-2004, Chișinău, Moldova
e-mail: info@promolex.md

